

HAVEN INDEN FOR PRINSENS PALÆ'S MURE (Nationalmuseet, Frederiksholms kanal)

Af *Elin Nordman*

Med tilladelse fra forlaget Gyldendal og forfatterinden til erindringsbogen *Vandring i usynligt Rum*, København 1960 bringes her et uddrag. Fru Elin Nordman er datter af Nationalmuseets højt ansete direktør Sophus MÜLLER, der var knyttet til museet i årene 1878-1921. Fru Nordman har efter hukommelsen til vort skrift tegnet nedenstående let omtegnede plan over sin barndomshave. For denne imødekommenhed bringes hermed en hjertelig tak.

For de børn, som omkring århundredskiftet vokser op i Prinsens Palæ, er haven midt i det gamle bygningskompleks af uforlignelig skønhed med sin blandede stemning af rokokkoanlæg, engelsk have og klostergård.

Palæhave, vores fristed, hvor du er smuk i din ramme af grå huse. Et lukket rum med døre, halvt overhælveth af løvmasser, halvt af himmel. Hvor jorden herinde er sort og bladhanget mørkt! hvor skyggerne er dybe og solpletterne hede! hvor dine ærværdige træer er os kære, dine saftige plæner, dine vandkunster! Vinden fra nord søger forgæves over de røde tage som skærmer dig, suser kun sagte i de fire Elmes kroner, når den vil meddele os noget alvorligt, så at manna sejler ud over de snoede gange hvor den hurtigt lægger sig til ro i lette driver.

Her er Guldregnets kaskader højt over hovedet og Bellisens ukuelige hvide under fødderne. Her er Bonderosens karmoisine silkebolde i det runde bed og Rødtjørnens lange stride tornehaar. Den store bys larm derude fortoner sig og går under i fuglesangen fra buskadserne og de klingre fald af springvandsstrålerne i sandstensbassinerne, og græsset omkring dem lugter syrligt i den lette væde, og den spanske Syren så sødt.

Elmene i havens midte er en slags gamle mænd, som bærer deres alder stolt, og hvis furede stammer tålmodigt tager imod de hug, vi giver dem. Men vi finder dem måske lidt prosaiske. Akacien ved muren med vindrue-espalieret er udenlandsk og derfor naturligvis finere. Og Paradisæletræet elsker vi betingelsesløst for navnets skyld og for dets forårskjole.

Men Morbærtræet er havens fornemste træ.

Det står i solhjørnet, hvor palæets rokokko støder op til Stormgades fattige baghuse, og det er en ældgammel kone, halvandet hundrede år, lidt af en troldkælling også, for det hænder, at det vandes med okseblod, og derfor mener vi, er bærrenes saft så mørkerød og tyktflyden-

de. Stammen, dybt riflet, ligger bagover som for at søge rygstød, men grenene stræber for at holde det oppe og ligger den modsatte vej, båret af mange krykker. I mørket under de store lodne blade sidder bærrerne, som er svære at få fat i. De kan pirkes ned med en stylte, men det er et foretagende, som kræver teknik og som er risikabelt. Vi kan ikke indlade os på det uden at have et øje ved havedøren, om nogen med magt til at forbyde skulle vise sig.

I læ under husrækken er barnehaverne udlagte, små firkantede jordstykker, som vi dyrker, ivrige og lykkelige, og hvis anlæg vi udformer efter lange kunstneriske overvejelser.

Hvert forår gør far en udflugt med alle sine børn til en gartner uden for byen, med det mål at skaffe Stedmoderblomster.

Planterne skal helst allerede da have sat en lille blomst, så at vi ikke køber katten i sækken, hvad angår det vigtigste: Farven, og der vrages og vælges længe.

Vi planter stiklingerne i svindende dagslys, når aftenkøligheden breder sig i haven, og vi væver stolte drømme om deres Stedmoderblomst-fremtid. Det er helt stille. Johansen, som har lukket skodder i "Danske Samling", standser på sin vej forbi og ser til. Hornblæseren ligger ud af vinduet med sin pibe og giver råd.

Det skumrer under de store træer og en let dug fugter luften. Plænernes Bellis gemmer det hvide i grønne hætter, men alt tager sin tid, og selv om hvert barn kun har tre-fire stiklinger, er der meget at gøre: hver især skal have en fordelagtig placering, flere muligheder må prøves, og der skal rives omhyggeligt og længe omkring dem alle. Desuden skal de vandes.

Museumsherrerne, de som gik igennem og ikke så sig om, fik havens skæbne i deres hænder. De kunne ikke elske den som vi, og dømte den til undergang. Allerede længe havde de set skævt til Morbærtræet, som skyggede for deres oldsager, og det var nok alene de harmfulde protester fra havens børneskare ved enhver antydning om træets fjernelse, som sikrede det et forlænget liv. De flyttede vandkunstnerne med sandstensbassinene, som i så fint beregnet afstand fra rokokofacaden hvilede blødt i det grønne græs, til forgården, hvor de døde.

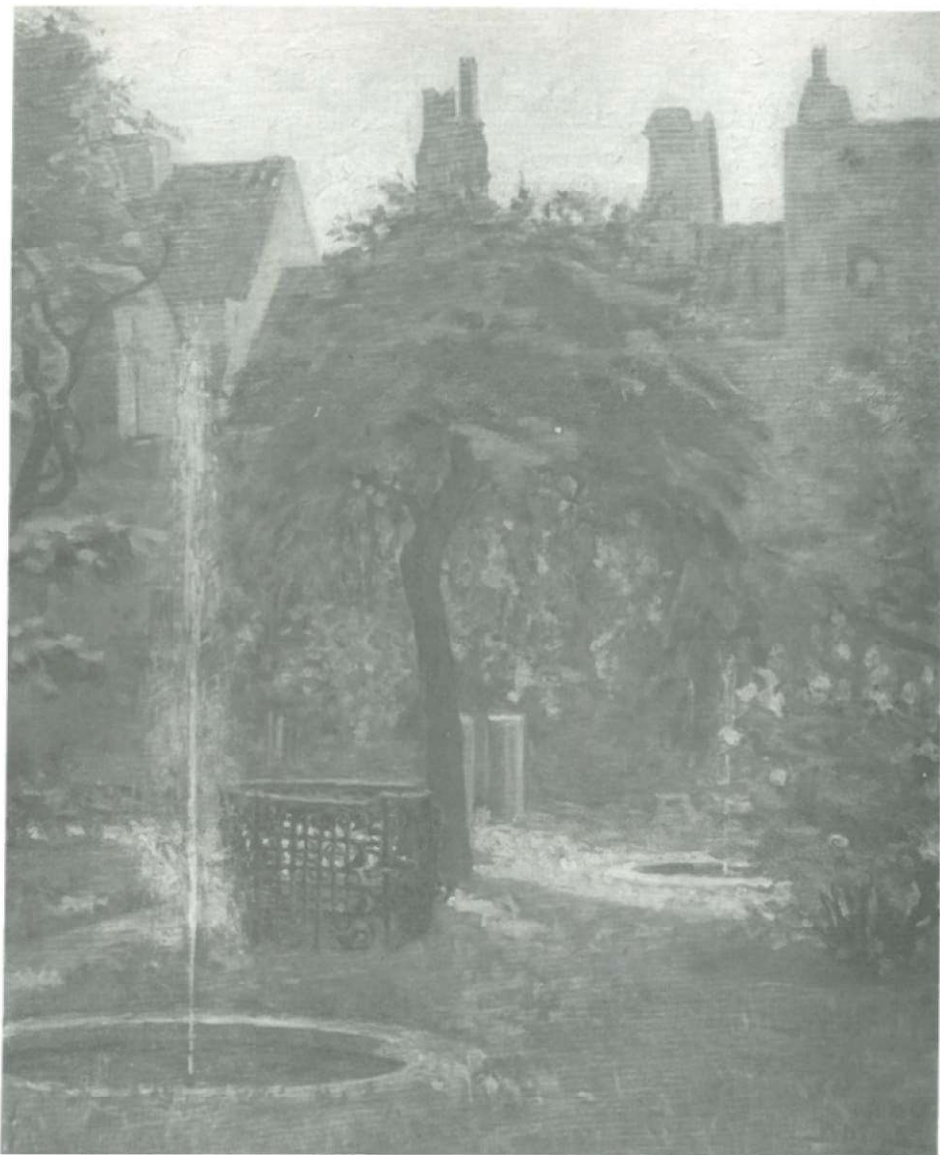
Træerne lod de hugge.

Hvad tænkte de på, morbærkællingen og de gamle mænd i havens midte, da øksen begyndte sit værk? Susede det tungsindigt i deres kroner over manglen på respekt for alderdommen?

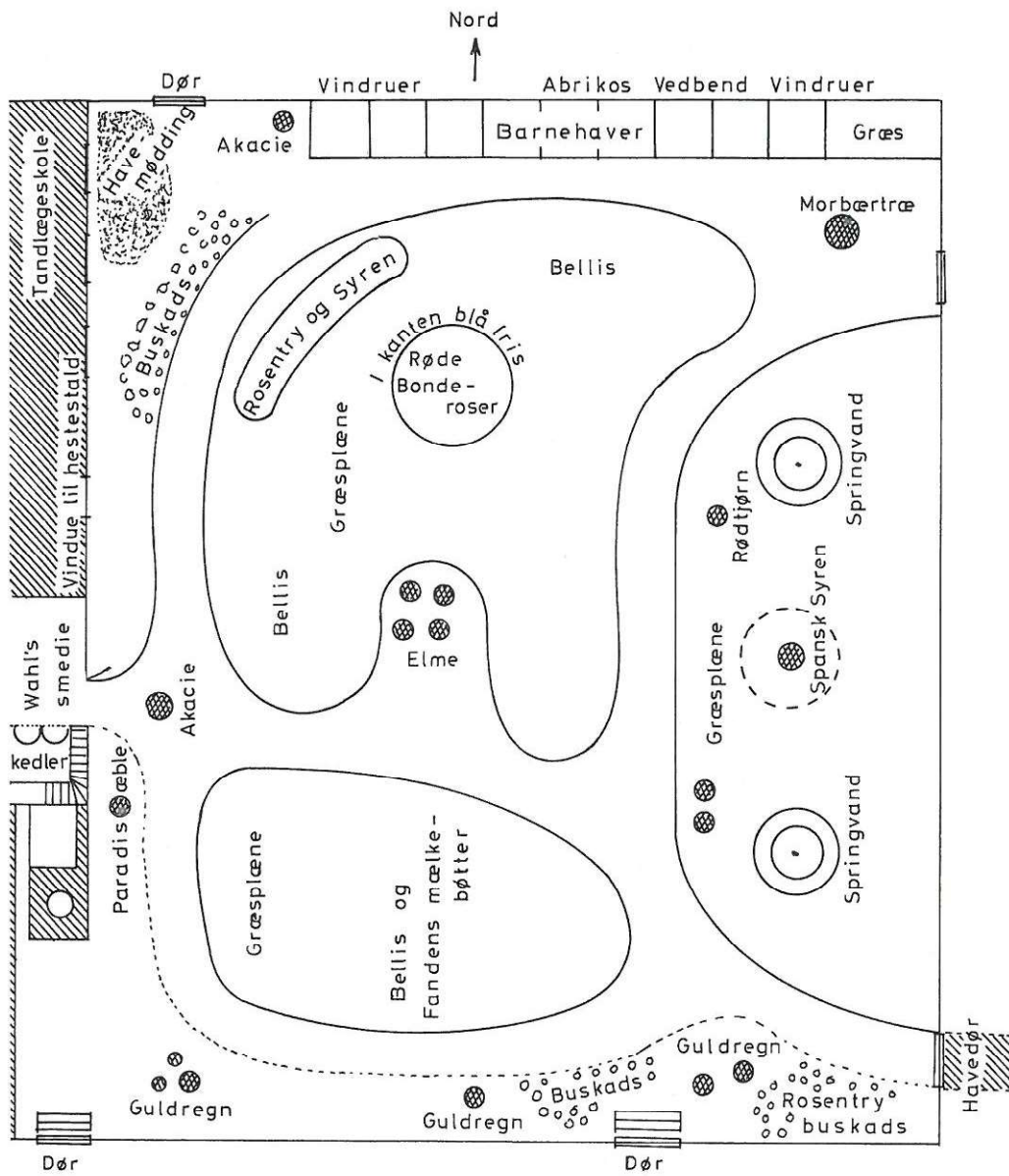
Og Paradisæbletræet, som faktisk længe havde klædt sig for ungdommeligt for sin alder, var det bitter over at måtte dø så ung?

Og du Akacie, troede du i det sidste, at fordi man er vokset op i læ, tør ingen røre en med økse?

Da dette overgik jer, var vi "palæbørnene", spredte for alle vinde.

Prinsens Palæes have 1905. Efter oljemaleri tilhørende afd. museumsdirektør Sophus Müllers søn Svend Müller, hvis søster Bodil har malet billedet. Midt i billedet Rødtjørn, til højre Syringa chinensis. Det runde gitter er en midlertidigt anbragt museumsgenstand (dele af Rundetårns gamle stakit).

Fru Elin Nordman tilføjer (i et interview):

Akacien foran indgangen til Wahl's smedie og kedelhus faldt omkring århundredskiftet.

Min ældre broder huskede, at der kom en mand med uniformskasket, som slog græsplænerne med le. Det skete et par gange i sommertiden, og manden var ansat ved Rosenborg. Mannafrugterne fra de store Elmetræer lod man ligge. De spredtes over hele kvarteret.

I barnehaverne: Foruden Stedmoderblomster var der Vinca, Solsikker, Majs, Violer, Morgenfrue; i een have: Liljekonvaller, Tropæolum. Heller ikke min broder husker at nogen form for gødning forekom. Derimod vanding nu og da i tørkeperioder og da med en stor, tung læderslange sammennittet med kobbernagler. Palækarlen Johansens arbejde. Morbærtræets vanding med okseblod var et privat foretagende af vores mor, som havde haft en barndom i villahave på Lindevej og derfra havde medført mærkelige former for havebrug.

Planteliste; navnene i anførselstegn er de af fru Nordman på planen og i en samtale anvendte.

Vedplanter:

Robinia pseudoacacia, "Akacie",
Ulmus glabra, Storbladet Elm,
Cratægus monogyna fl. rubro pl., Rødtjørn,
Syringa chinensis, "Spansk Syren",
Syringa vulgaris, Almindelig Syren, "Bondesyren",
Lonicera tatarica, "Rosentry",
Malus baccata, Paradisæble,
Laburnum anagyroides, Guldregn,
Morus nigra, Sort Morbær,
Armeniaca vulgaris, Abrikos,
Hedera helix, Vedbend,
Vitis vinifera, "Vindrue".

Urter:

Pæonia x festiva, Bonderose,
Viola x wittrockiana, Stedmoderblomst,
Vinca minor, Singrøn,
Helianthus annuus, Solsikke,
Zea mays, Majs,
Viola odorata, Martsviol, "Viol",
Tropæolum majus, Blomsterkarse, "Nasturtie",
Calendula officinalis, Morgenfrue,
Convallaria majalis, Liljekonval.